



Balkan Harbi Hatıratı

Yüzbaşı Osman Nuri, Haz. Zeynep Kerman

İstanbul, Dergah Yayınları, 2014, 86 sayfa, ISBN: 978-975-995-522-9

Şükrü CÖMERT²⁰

Balkan Harbi Hatıratı Deniz Yüzbaşı Osman Nuri tarafından 1912-1913 yıllarında Balkan Harbi boyunca yaşadıklarını kaleme alınmış bir hatıralar bütünüdür. Osman Nuri'nin asıl adı Üsküdarlı Mehmet Rıfat bin Osman'dır. Deniz Müzesi arşivinde bulunan künyesine göre (Atik-Eski- Künye numarası 4469 Cedid-Yeni- Künye numarası 513'dür) Rumi 1298/1882-1883 Dersaadet (İstanbul)'de doğmuş ve Süleymaniye mahallesi nüfus kütüğüne kayıtlıdır.

Mekteb-i Rüştîye-i Bahriye (Deniz Lisesi)'den mezun olan Yüzbaşı Osman Nuri 13 Mart 1897'de Mekteb-i Fünun-u Bahriye (Deniz Harp Okulu)'na girmiş ve 29 Mart 1899'da teğmen rütbesi ile mezun olmuştur. 9 Nisan 1901'de Üsteğmen, 23 Temmuz 1908'de Yüzbaşı 3 Şubat 1914'de Birinci Sınıf Yüzbaşılığa terfi etmiştir. İyi derecede İngilizce bilen Osman Nuri Bey donanmanın çeşitli gemilerinde görev yapmış ve Balkan Harbi esnasında Mesudiye zırhlısının II. Komutanlığını deruhte ederken söz konusu hatıratını kaleme almıştır.

²⁰ Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

Asıl adıyla Yüzbaşı Üsküdarlı Mehmet Rıfat Bey 1924 yılında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan İsmet İnönü ve Milli Savunma Bakanı Kazım Orbay'ın imzalarının bulunduğu üçlü kararname ile emekli edilmiştir. Meslek hayatı boyunca ve emeklilik döneminde çok sayıda mesleki makale ve tercüme kaleme alan Mehmet Rıfat Bey'in yazıları dönemin Bahriye dergisi Donanma Mecmuasında yayınlanmıştır.

Yüzbaşı Osman Nuri Bey'in Balkan Harbi Hatıratı beş ana bölümden oluşmaktadır. Balkan Harbi Hatıratı başlıklı birinci bölümün birinci kısmında Mesudiye Zırhlısının Haliç Tersanesindeki bakım onarım faaliyetleri ve İstanbul'dan ayrılışı anlatılmıştır. İkinci kısımda Tekirdağ'ın düşman tarafından işgali ve bu süreçte karada muharebelere devam eden kuvvetlerin kısmen mühimmat ikmal ile deniz topçu atışı ile desteklenmesi ve muhacirlerin nakliye gemilerine intikal ettirilmesi ele alınmıştır. Çatalca Hatt-ı Müdafaamızın Cenahlarında başlıklı üçüncü kısımda ve Nara'da başlıklı dördüncü kısımda başta Hamidiye Kruvazörü olmak üzere donanma unsurları ile birlikte kara kuvvetlerine yapılan deniz topçu desteği ve bu müşterek hareket boyunca elde edilen başarılar anlatılmış, aynı zamanda gemideki yaşamdan kesitler sunulmuştur.

16 Aralık 1912'de Yunan donanmasına bağlı unsurlarla yapılan İmroz Muharebesinin anlatıldığı İkinci bölümde, bu muharebeye ilişkin çok detaylı bilgiler sunulmuştur. Ayrıca bölümün sonunda muharebeye katılmış bir Yunan Subayının İngiliz Naval Military Record isimli dergide yayınlanan hatıratına yer verilmiş ve kendi hatıraları ile karşılaştırmalar yapılarak Yunan subayının iddiaları çürütülmüştür.

İkinci Huruç ve Üçüncü Huruç isimleri verilen bölümlerde Türk Donanmasının Balkan Harbi esnasında Çanakkale boğazı ve mücavir bölgelerde yaptığı hareketleri yer verilmiştir.

Son bölümde Yunan donanması ile Limni açıklarındaki muharebe ile Bolayır önlerinde yapılan faaliyetler anlatılmış, hatıratın bu kısmında diğer kısımlarda olduğu gibi özeleştirici yapmaktan kaçınılmamıştır.

Osman Nuri Bey'in tüm hatıratında tarafsız bir yaklaşım söz konusudur. Balkan savaşlarının deniz muharebeleri ve hareketleri Mesudiye Zırhlısına verilen görevler açısından ayrıntılı bir şekilde anlatılmış, denizci personelin yaşadığı sıkıntılar çok canlı bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Özellikle gemilerin ikmal eksiklikleri ile kömür bütünlemesi yapılırken yaşananlar ve Mesudiye gibi büyük bir geminin ekmek fırını dahi olmaması Türk Donanmasının o dönemdeki zayıf durumunu gözler önüne sermektedir.

Bununla birlikte Yunan filoları ile yapılan muharebelerden İmroz Muharebesinde Türk donanmasının atış üstünlüğü ve topçu personelin imkansızlıklara rağmen başarıları anlaşılmaktadır. Yine aynı şekilde Limni Muharebesindeki başarısızlık çok açık ve mübalağadan uzak bir şekilde işlendiğinden İngilizlerin Yunan denizci personeli üç dört hafta gibi kısa bir sürede eğiterek başarı kazanmalarına

vesile oldukları öğrenilmektedir. Bunun yanı sıra Türk gemilerinin teçhizat ve top modellerinin eski olmasından dolayı daha kısa menzile atış yapılabilmesinin deniz muharebelerindeki başarısızlıkların bir diğer nedeni olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak söz konusu eser sayesinde Balkan Savaşlarına deniz kuvvetleri açısından bakma fırsatı elde edilmektedir. Denizcilerin Osmanlı Devletinin son dönemini yaşadığı yıllarda hizmet aşkıyla elinden geleni yapmaya çalışan subayların ve erlerin gerek düşmanla gerekse deniz şartlarıyla zorlu mücadelesi, zafere ve başarılarla olan özlemleri güzel bir edebi üslupla gözler önüne serilmiştir.

Özellikle ikmal sistemi açısından Mesudiye Zırhlısının kömür alma işlemi süresince gemi personelinin sekiz yüz ton kömürün kömür ambarlarının girişine kadar sırtlarında taşımalarının anlatıldığı bölüm oldukça ilgi çekicidir.

Bununla birlikte gemide fırın bulunmaması nedeniyle ekmeğin pişirilemediği ve gemideki kurtlu peksimetlerin dövülerek kurtlarının ayrılıp kalanın yeniden hamur yapılarak gemi kazanı önünde yeniden pişirilmesi personelin çektiği lojistik sorunları çok açık bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Diğer yandan Donanmanın eksik ve kusurlu tarafları, mürettebatın eğitim yetersizliği ve üstün yönleri açıkça ortaya konmuştur. Balkan savaşı süresince Mahmut Şevket Paşa, Enver Paşa ve Hurşit Paşa'nın donanmayı ziyareti esnasında Sadrazam ve Harbiye Nazırı olan Mahmut Şevket paşa'nın "*bundan böyle kuvvetli bir donanma inşası arzu edildiğinden bu hususta kabinenin sarf-ı mesai edeceğinden ve icra edilen muharebatta donanmamızın gösterdiği faaliyet şayan-ı takdir olup icabında yine aynı suretle fedakarlık beklendiğinden bahsederek netice-i makal olarak muvaffakiyet (yani huruç) elde edilmesi*" temennisinde bulunması ve kitapta Sayfa 82'de bulunan 74 numaralı dipnotta bu hususta kabinenin çalıştığını belirtmesi, Osmanlı Devlet adamlarının bir deniz gücü vizyonu olduğunu ancak günün şartları nedeniyle bunu gerçekleştiremedikleri değerlendirilmektedir.

Güçlü bir donanmaya sahip olmayan Osmanlı Devletinin Çanakkale civarına sıkışıp kaldığı ve deniz hareketlerini kısmen Karadeniz'de olmakla birlikte ağırlıklı olarak iç deniz olan Marmara'da yaptığı artık Büyük devletlerin donanması ile boy ölçüşmek bir yana tamamen etkisiz bir hale geldiği anlaşılmaktadır.